

Porušování lidských práv v Číně – řekněme své NE!

Čína - stát, kde doposud neexistuje demokracie a vláda práva, obyvatelům se zde nedostává svobody vyznání či projevu,[1] na žebříčku svobody tisku se umístila na 176. místě ze 180 sledovaných států.[2] S tématem porušování lidských práv je nejčastěji spojována situace v Tibetu, popřípadě masakr na náměstí Nebeského klidu, který současný čínský ministr obrany považuje za oprávněný.[3] O něco méně známá je situace v Ujgurské autonomní oblasti Sin-ťiang, kde probíhá genocida zdejšího etnika, Ujgurů. Perzekuce dopadá nejenom na národnostní menšiny, ale týká se i příslušníků Falun-kung či dalších duchovně zaměřených skupin. Pracovní tábory zadržující miliony lidí, nelidské mučení a praktiky odběru orgánů desetitisícům těmto politickým vězňům si v mnoha aspektech nezadají s nacistickými koncentračními tábory.

Počátek odběru orgánů vězňům je datován přibližně k roku 1994. Vězni odsouzení na smrt byli *popravováni* střelou do pravé plíce, aby byl orgán odebrán ještě zaživa, neboť takto odebraný transplantát se lépe uchytí v novém těle, později roli kulky nahradila injekce. Zprvu tvořili zdroj orgánů odsouzení zločinci (teoreticky podepsali souhlas o dárcovství), po roce 1997 i Ujgurové.[4] Po roce 1999 se stává hlavním zdrojem orgánů právě Falun-kung (je nepravděpodobné, že by byli ochotni nějaký souhlas dobrovolně podepsat, i kdyby jim jej někdo poskytoval). Podle oficiálních čínských údajů je od roku 2008 v zemi provedeno okolo 10 000 transplantací ročně, poněkud podezřelé tedy je, že součet transplantací podle oficiálních interních informací jednotlivých klinik dosahuje počtu okolo 100 000, desetinásobek první hodnoty. V Číně však není počet dobrovolných dárců vysoký, dosahuje pouze okolo 7000 osob, zbytek by měl pravděpodobně připadnout na orgány kriminálků, jejichž využití bylo do roku 2015 v zemi legální. Počet osob odsouzených k smrti je sice státním tajemstvím, v posledních deseti letech však podle odhadů serveru Cornell Center on the Death Penalty Worldwide nebylo nikdy ročně popraveno přes 10 000 vězňů. [5] Zdrojem chybějících orgánů jsou právě političtí vězni, zejména pak Falun-kung, jejichž orgány jsou vyhlášeny pro svůj skvělý stav. [6] Počet praktikujících zavražděných pro své orgány mezi lety 2000 a 2008 odhaduje ve své knize Ethan Gutmann na přibližně 65 000 podle výpovědí svědků, tento údaj se přibližně shoduje s výsledky kanadských ochránců lidských práv Davida Kilgoura a Davida Matase založenými na numerických mezerách v oficiálních údajích o transplantacích.[7]

V posledních letech se pozornost Pekingu obrací zpět na provincii Sin-ťiang, která se stává čím dál tím uzavřenější, není zde např. přístup k internetu a oblast je uzavřená pro novináře, a protkanější bezpečnostními jednotkami i sítí sledovacích kamer. Podle uniklých informací v oblasti dochází k plošným krevním a DNA testům na milionech osob. Čína uvádí, že se tak děje v zájmu zdraví těchto lidí. Současně s testy byla nicméně zahájena i výstavba devíti velkých krematorií, v novinách se dokonce objevily inzeráty na místa ozbrojených bodyguardů, kterých má připadat 50 na jedno krematorium, což může vzbuzovat silná podezření.[8]

V této souvislosti se můžeme zmínit i o výstavách plastinovaných lidských těl, Body Worlds od Gunthera von Hagens a Bodies: The Exhibition od Sui Hongjina. Shrňme zkráceně příběh obou výstav: Von Hagens, vynálezce patentu na plastinaci tkání, si založil v Číně roku 1999 (rok začátku perzekuce Falun-kungu) továrnu na plastinaci mrtvých těl. Svou továrnu založil v Ta-lienu (provincie Liao-ning, v okolí se nachází či nacházelo několik věznic a pracovních táborů, na toto místo svědci poukazují jako na výrazné epicentrum odběru orgánů), kde se mu nabízela levná pracovní síla, volné regulační prostředí i dostatek mrtvých. Úspěšná plastinaci totiž vyžaduje aplikaci daných látek maximálně do 48 hodin po smrti, nemůže se tedy jednat o nezvěstné mrtvé, k nimž se nikdo nepřihlásil. Dobré vztahy navázal rovněž se zdejšími mocnými. Sui Hongjin byl původně ředitelem von Hagensovy firmy, o dva roky později si ale tajně v tomto městě založil vlastní továrnu a s von Hagensem se za další čas rozešel. Oba byli jmenováni profesory na Vysoké škole lékařské Ta-lien, jejíž 2. fakultní nemocnice, kde čekací doba na transplantát jater byla údajně pouhé tři dny, začala sloužit jako jejich produkční základna pro plastinaci. Gunther von Hagens Ta-lien po roce 2007 oblast opustil i s tvrzením, že bez výjimky spálil všechny své čínské modely a nahradil je bělochy, kteří svá těla legálně darovali vědě. Konkurenční Bodies: The exhibition ve vlastnictví americké společnosti Premier Exhibition nabízí pouze upozornění pro návštěvníky: *“This exhibit displays human remains of Chinese citizens or residents which were originally received by the Chinese Bureau of*



Sui Hongjin (obr. 1)

Police. The Chinese Bureau of Police may receive bodies from Chinese prisons. Premier (Exhibition) cannot independently verify that the human remains you are viewing are not those of persons who were incarcerated in Chinese prisons,“[9] Žádná z těchto výstav nebyla ochotná poskytnout vzorky DNA pro spolehlivé určení původu těl exponátů. [10]

Východní Turkestán - Nová hranice?

Ujgurové jsou asijské etnikum s přibližně 9 miliony příslušníků, z nichž většina žije v autonomní oblasti ovládané Čínou, v Sin-ťiang. Patří mezi turkické národy, od Číňanů, etnických Chanů, se proto odlišují jazykem i náboženstvím, na rozdíl od čínské majority se hlásí k sunnitskému islámu.[11] Mezi místními obyvateli je však Sin-ťiang známější jako „Východní Turkestán“, což svědčí o snaze získat vlastní stát. O něj však Ujgurové přišli v roce 1884, kdy byla oblast oficiálně zřízena jako autonomní oblast, samotný název Sin-ťiang znamená v čínštině „nová hranice“. V období mezi světovými válkami došlo k několika povstáním, díky nimž se ve dvou krátkých obdobích objevila samostatná republika. Roku 1949 bylo území zabráno ČLR, která území ovládá dodnes, v roli motoru expanze se postupně vystřídala bavlna, maoistické principy modernizace a soupeření se Sověty, dnes ale hlavně obrovská naleziště ropy v oblasti.[12]



Autonomní oblast Sin-ťiang. (obr. 2.)

„S Ujgury nakládají státní orgány jako s občany druhé kategorie, v porovnání s Chany nemají ani základní práva,“ říká v rozhovoru pro deník Respekt sinolog Ondřej Klimeš.[13] Například při pohybu po ulici nebo při vstupu do veřejných institucí jsou selektováni a podrobováni bezpečnostním kontrolám, jediný povolený jazyk na ujgurských školách je čínština. Jakékoliv projevy islámu, ať už se jedná o vlastnictví vlastního výtisku Koránu, pouť do Mekky, nošení vousů či zakrývání obličejů šátkem, odmítání vepřového, ba dokonce udělování muslimského jména vlastním potomkům, jsou považovány za projev extremismu. Dodržování těchto omezení sleduje hustá síť kamer. Potlačována je i ujgurská kultura, ujgurská pietní místa se mění na turistické atrakce pro Chany. Mnohé děti jsou násilně odděleny od rodiny a



Satelitní snímky oblasti ukazují i na likvidaci mešit. (obr. 3)

poslány na internátní školy, kde jsou vedeny ke komunismu a učí se čínštině.[14] Dospělí jsou ve jménu boje proti extremismu posíláni do převýchovných táborů,[15] v nichž jsou podle aktuálních informací (květen 2019) Pentagonu na tři miliony lidí.[16] Oficiální čínská místa naopak vše popírají a vše považují za značně přehnané. „Jen nátlak úřadů na Ujgury zabránil tomu, aby se provincie stala čínskou Sýrií nebo Libyí,“ cituje iDnes ve svém článku slova čínského státního listu Global Times.[17] Do celé autonomní oblasti proudí množství etnických Číňanů, aby byla celá oblast pevněji připojena k centrálnímu státu. [18]

Oficiální důvody k perzekuci Ujgurů se postupem času různí. Nejprve byli všichni ujgurští nacionalisté, ať již poklidní aktivisté či násilníci, pokládáni za následníky americké CIA. Po 11. září však došlo k rychlému obratu: Čína bojuje s ujgurskými teroristy vedenými Al-Kaidou. Díky tomu dostali čínští agenti přístup do Guantánama, kde mohli vyslýchat zadržené Ujgury. Je pravdou, že část ujgurských rebelů v 90. letech po vyhnání utekla do Afghánistánu a skutečně se mohla stát vojáky Al-Kaidy, rovněž míra násilí v oblasti Sin-ťiang se zvyšuje. Svůj podíl na tomto kromě separatistů má i čínský aparát. Jelikož strana ovládá internet i přístup novinářů do oblasti, na veřejnost se dostávají jednostranné informace, často pouze neověřené šokující příběhy.[19]

Zapovězené cvičení

Falun-kung (synonymum s Falun Dafa) přichází na svět na začátku 90. let 20. století. Zpočátku se nejednalo o nic ojedinělého: tehdejší Čína byla různými duchovně orientovanými cvičeními přímo protkána.[20] Zakladatelem Falun-kungu je Li Hongzhi. Propagoval hesla soucit, pravdivosti a tolerance, místo v buddhistickém klášteře měla být praktikována přímo ve všedním světě. Li přitahoval svým učením nejchudší rolníky stejně jako vládnoucí elitu, počet následovníků rychle narůstal, ani strana nekladla jeho činnosti žádné překážky.[21] Mnoho praktikujících popisuje takřka rodičovskou náklonnost ke svému mistrovi.[22] Podle jeho učení jsou ti, kdo se dali na Falun-kung, v podstatě padlími bohy, kteří splácí svůj karmický dluh, dokud se nestanou pravými praktikujícími a neuplatní ve svých životech soucit, pravdu a snášlivost.[23]

1. května 1996, skupinové cvičení ve Wuhanu, Čína (obr. 4)



S exponenciálním růstem počtu praktikujících ovšem postupně narůstal i strach strany. [24] Však se také hnutí, které nepodléhalo stranické správě, blížilo v roce 1999 k metě 70 milionů praktikujících.[25] Čína, destabilizovaná po událostech roku 1989, potřebovala společné pojítko, které by udělalo jakousi pomyslnou čáru za onou událostí – nějakou společnou víru. Tou se mělo stát uctívání samotné čínské moci. Toto činí, v kombinaci s centrálně plánovanou ekonomikou a projevy nadřazenosti rasy Chanů, z Číny zemi v podstatě fašistickou. Falun-kung se s hesly pravdivosti, snášlivosti a soucit, která se na první pohled nezdají zrovna průbojná a schopná vydělávat, prostě nehodil. Dalším ideálním tmelem kolektivního smýšlení v Číně je obětní beránek, a tak se první policisté v civilu začali objevovat u meditačních míst již v roce 1996,[26] perzekuce se naplno rozjela až v roce 1999, kdy byl rovněž Falun-kung postaven mimo zákon.



Veřejné pálení knih a plakátů na podzim 1999. (obr. 5)

Média začala chrlit nespočet materiálů očerňujících tuto „zlou sektu“. Docházelo k veřejnému pálení materiálů spojeným s hnutím, praktikující se museli svého přesvědčení vzdát, což se bez nátlaku neobešlo. Do konce roku se zdálo, že Falun-kung již ztrácí postavení masového hnutí. Zbylí praktikující však rozhodně nehodlali své přesvědčení odvolat a naopak rozhlašovali své postoje za každou cenu.[27]

Rozmanitost Hongghzhiho učení v kombinaci s útlakem čínské vlády působí potíže s klasifikací této skupiny. Navenek se jeví jako zastánce lidských práv, mezi členy se ale rovněž šíří ideologie konce současné historické éry spojené s bojem dobra (v zastoupení Falun-kungu) proti zlu (čínské vládě). Ti, kteří dosáhli jakéhosi nejvyššího stupně praktikování, jsou vyzýváni, aby se od rodiny a z povolání vypravili protestovat do Číny. Následné nesnáze pak přinesou právě očistění osobní karmy.[28] I přes tuto charakteristiku se nejedná o uzavřenou skupinu, a tudíž ani o sektu, důležitá zůstává idea nenásilí.[29]

Převýchova prací



Zatýkání protetujících na náměstí Nebeského klidu v roce 2000, snímek skryté kamery. (Obr. 6)

Po zákazu se mnozí praktikující stále pokoušeli o různé nenásilné protesty, přesto však docházelo k masovému zatýkání, kolem roku 2000 dosahoval příliv praktikujících do trestního systému Číny svého maxima, alespoň jednoho milionu. Krátkodobé záchytky nemohly nic takového pobrat, zadržení byli přesouváni do věznic, psychiatrických či drogových léčeben, ale hlavně do pracovních táborů. Systém takovýchto institucí je nazýván laogai, v překladu převýchova prací, kde je možno strávit i 3 roky bez soudního procesu. Zadržení museli tvrdě pracovat, byli však v nevzácných případech vystavováni také mučení, zejména elektrickými obušky. Jen v provincii Liaoning, jedné z 33 pro-

vincií (bez Tchaj-wanu) a správních oblastí Číny, bylo potvrzeno v prvních čtyř až pěti letech pronásledování 341 úmrtí důsledkem mučení, číslo však může být dost podhodnocené.[30] Praktikující byli propouštěni, pouze pokud podepsali záruku o nepraktikování. Někteří praktikující považovali pobyt ve vězení za gesto, jímž se staví za pravdu, jiní doufali, že přeplnění věznic povede k ukončení perzekuce, chtěli zachovat čistotu své víry či nezklamat své druhy. Důsledkem toho byly donucovací metody v těchto případech extrémní: Mučení, jež si příliš nezadá se středověkými praktikami, znásilnění, násilné krmení hladovkářů, při němž docházelo k vyrazení zubů či poškození trávicího traktu.[31] Odhady celkového počtu praktikujících v systému laogai se pohybují v relativně širokém rozmezí přibližně 1,2 až 2,6 milionu mezi lety 2000 až 2008.[32]



Gao Rongrong před a po mučení elektrickými obuškami v táboře Longshan v roce 2004. Na následky zemřela. (Obr. 7)

Své zkušenosti se systémem mají i Ujgurové. Relativně aktuální obraz si můžeme vytvořit např. podle výpovědi Sayragul Sauytbayové, „učitelky“ z jednoho ze zařízení, které se podařilo od svého, čínskými úřady určeného, povolání utéci do sousedního Kazachstánu. Podle její výpovědi pro CNN, jež v ČR zprostředkoval server Aktuálně.cz, jsou Ujgurové vystavováni tvrdému nátlaku. Stravou je pouze naběračka rýžové kaše a kus chleba na den, spí se v nacpaných, špinavých pokojích, kde je místo záchodu kbelík. „Za skutečnost, že žijete, můžete děkovat komunistické straně. Provinili jste se,



Omír Bekali předvádí, jak byl spoután. (obr. 8.)

když jste se nezvládli naučit čínský jazyk. Nedostatkem vašich znalostí jste zradili tento stát!" musela Sauytbayová svým žákům stále opakovat, jak píše Aktuálně.cz. Kdo se nepřizpůsoboval dost rychle, nedostával jídlo, vzpurnější jedinci dostávali dokonce injekce na uklidnění. Podle Sauytbayové dochází rovněž k sexuálnímu zneužívání dívek.[33] Na stránkách Aktuálně.cz rovněž najdeme rozhovor s Omírem Bekalim, kterému se rovněž podařilo lágr po sedmi měsících zjetí opustit. Po celou tuto dobu neviděl sluneční svit a byl spoután těžkými řetězy na ruku i nohu, neměl celou dobu možnost se ani umýt. V jeho táboře, kde bydlelo v místnosti o 20 m² až 50 osob, umíralo několik lidí týdně. Důvodem jeho uvěznění bylo údajné ohrožování bezpečnosti státu a organizace teroristických útoků. [34]

Některé tábory disponují externími továrnami, kde jsou chovanci zaměstnání. Podle čínských státních médií zde pracují za 1500 juanů měsíčně (asi 5000 Kč, více než minimální mzda venkovských oblastí Číny v roce 2019[35]). Očití svědkové však mluví jinak: „Tito zatčení lidé vykonávají nucené práce v továrnách zadarmo nebo za nízký plat,“ uvedl pro The New York Times Mehmet Volkan Kasikci, turecký výzkumník, který o Ujgurech nashromáždil řadu svědectví,“ píše server Aktuálně.cz. V továrnách panuje mnohem volnější režim než v samotných táborech, přesunutí sem je v podstatě odměnou, jak uvádí list Financial Times.[36] Továrny vyrábějí zejména textilní materiály. Podle informací amerického deníku The Wall Street Journal, z něhož čerpá rovněž server iRozhlas.cz, byly na pokyn z Pekingu do Sin-ťiangy přesunuty továrny, které jsou subdodavateli velkých západních firem, např. ADIDASu. Místní úřady všechna nařknutí z nucené práce označují za „fámy a pomluvy,“ chtějí prý jen umožnit nejchudším obyvatelům najít si zaměstnání. To se však opět neshoduje s výpověďmi samotných Ujgurů.[37]

Naše slovo

Není na místě si dělat příliš iluzí – postavit se proti Číně může připomínat spíše boj s větrnými mlýny. Jako občané svobodné země máme však alespoň možnost vyjádřit svůj nesouhlas. Dejme ho tedy najevo našim zástupcům v Parlamentu, sepišme petici a zašleme ji do Poslanecké sněmovny s žádostí o jasný postoj vlády proti Číně, konkrétně proti genocidě etnika Ujgurů, perzekuci hnutí Falun-kung a nedobrovolnému dárkovství orgánů. Nebudeme první, kdo tak učinil.[38] Senát už podobnou petici za ukončení genocidy praktikujících Falun-kung podpořil letos v březnu,[39] požádejme o podporu tohoto návrhu i Sněmovnu. Třeba se nám společně podaří přispět k postupnému zlepšování poměrů. Vždyť právě lidská apatie otevírala dveře zlu nejčastěji.

Použitá literatura a zdroje obrázků

Obr.1: Index of /wp-content/uploads/2016/02/ [cit. 2019-10-12].

Obr.2: [https://cs.wikipedia.org/wiki/Sin-%C5%A5iang#/media/Soubor:Xinjiang_in_China_\(de-facto\).svg](https://cs.wikipedia.org/wiki/Sin-%C5%A5iang#/media/Soubor:Xinjiang_in_China_(de-facto).svg) [cit. 2019-10-12].

Obr.3: Čína v Sin-ťiangy zbourala desítky mešit, ukazují satelitní snímky. In: IDNES.cz [online]. Mafra., 2019 [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-boura-mesity-sin-tiang-ujgurove-satelitni-snimky.A190507_132450_zahranicni_kha

Obr.4: <https://www.epochtimes.cz/2014012921870/Cina-Vzestup-a-pad-mocenske-linie-exprezidenta-Tiang-Ce-mina.html> [cit. 2019-10-12].

Obr.5: Falun Gong: stručná historie pronásledování [online]. Pardubice: Theo, 2007, s. 7 [cit. 2019-10-12]. ISBN 978-80-904009-0-0. Dostupné z: http://www.theo.cz/cs/pdf/Falun-Gong_Kniha.pdf

Obr.6: GUTMANN, Ethan. Sníh. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 115. ISBN 978-80-264-0893-2.

Obr.7: DELANEY, Joan. A Face Destroyed: The Story Behind the Photo That Showed the World the Brutality of the Chinese Regime. The Epoch Times [online].

Obr.8: NOVÁK, Martin. Půl roku v řetězech a bez mytí. Ujgur líčí poměry v čínském táboru pro muslimy. Aktuálně.cz [online]. 2019, 30. 1. 2019 [cit. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/pul-roku-v-retezech-a-bez-myti-omir-bekali-vypovida-o-cinsky/r~09d85d2a23fb11e996370cc47ab5f122/> 2019 [cit. 2019-10-12]. Dostupné z: https://www.theepochtimes.com/a-face-destroyed-the-story-behind-the-photo-that-showed-the-world-the-brutality-of-the-chinese-regime_2895543.html

[1] FEUERBERG, Gary. Svoboda v Číně [online]. 23. 5. 2006, , 1 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <http://www.epochtimes.cz/20060523543/Svoboda-v-Cine.html>

[2] L. CASSIN, Richard. Reporters Without Borders releases 2016 World Press Freedom Index [online]. New York: JOB: SR. COUNSEL – FINANCIAL CRIMES & INVESTIGATIONS, 2016 [cit. 2019-09-23]. Dostupné z:

<https://www.fcpablog.com/blog/2016/5/25/reporters-without-borders-releases-2016-world-press-freedom.html>

[3] Masakr studentů na Tchien-an-men. Byl oprávněný, říká čínský ministr obrany [online]. 2. 6. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-namesti-nebeskeho-klidu-tchien-an-men-zasah-de-monstrace-masakr-krveproliti.A190602_093151_zahranicni_dtt

[4] GUTMANN, Ethan. Xinjiangská procedura. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 11-30. ISBN 978-80-264-0893-2

[5] Death Penalty Database. Cornell Center on the Death Penalty Worldwide [online]. New York: Cornell University Law School, 2011, last updated on October 2, 2019 [cit. 2019-10-06]. Dostupné z: <https://www.deathpenaltyworldwide.org/country-search-post.cfm?country=China>

[6] GUTMANN, Ethan. Bezejmenní. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 204-237. ISBN 978-80-264-0893-2.

[7] GUTMANN, Ethan. Příloha. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 303. ISBN 978-80-264-0893-2

ČTK. Konec braní orgánů popraveným. Čína s tím skončí 1. ledna. E15.cz [online]. 2014 [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: <https://www.e15.cz/zahranicni/konec-brani-organu-popravenym-cina-s-tim-skonci-1-ledna-1142749SMETA>

NA, Emma. Obchod s orgány v Číně? Podobá se to holokaustu. Nedokázal bych to ospravedlnit, říká Gutmann. In: Aktuálně.cz [online]. Economia, a.s, 2018 [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/obchod-s-organy-v-cine-podoba-se-to-holokaustu-nedokazal-byc/r~4f52458c761d11e883300cc47ab5f122/>

GUTMANN, Ethan. Orgány státu. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 239. ISBN 978-80-264-0893-2

[8] SLEZÁKOVÁ, Magdalena. Čína staví devět krematorií pro půl milionu vězňů. Selhali jsme, děsí se autor Jatek [online]. 22.6.2018 [cit. 2019-10-09]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/rozhovor-ethan-gutmann-jatka-cina-odebirani-organu-falun-gong-ujgurove-zprava_1806221100_hm

[9] <http://www.premierexhibitions.com/exhibitions/4/4/bodies-exhibition/bodies-exhibition-disclaimer> [cit. 2019-10-12].

[10] GUTMANN, Ethan. Noc v muzeu. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 271-290. ISBN 978-80-264-0893-2

[11] Ujgurové. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-06-16]. Dostupné z: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Ujgurov%C3%A9>

[12] Čínský Sin-ťiang: Ujgurský život ve strachu [online]. Extra Publishing, 2019, 2019 [cit. 2019-06-17]. ISSN 1804-

9907. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/cinsky-sin-tiang-ujgursky-zivot-ve-strachu>
- GUTMANN, Ethan. Xinjiangská procedura. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 13-16. ISBN 978-80-264-0893-2. Dějiny Sin-ťiang. In: Wikipedia: the free encyclopedia [online]. San Francisco (CA): Wikimedia Foundation, 2001- [cit. 2019-09-24]. Dostupné z: https://cs.m.wikipedia.org/wiki/D%C4%Bjiny_Sin-%C5%A5iang
- [13] KUNDERA, Ondřej a Kateřina ŠAFAŘÍKOVÁ. ČÍNA CHCE VYCHOVAT NOVÉHO ČLOVĚKA - A UJGUŘI JSOU PRVNÍ NA ŘADĚ: Se sinologem Ondřejem Klimešem nejen o kulturní genocidě utlačovaného etnika [online]. Economia, a.s, 2018 [cit. 2019-06-17]. ISSN 1801-1446. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/cina-chce-vychovat-noveho-cloveka-a-ujguri-jsou-prvni-na-rade>
- [14] Čínský Sin-ťiang: Ujgurský život ve strachu [online]. Extra Publishing, 2019, 2019 [cit. 2019-06-17]. ISSN 1804-9907. Dostupné z: <https://www.stoplusjednicka.cz/cinsky-sin-tiang-ujgursky-zivot-ve-strachu>
- [15] Satelitní snímky ukazují, že Čína přitvrzuje vůči Ujgurům. ČESKÁ TELEVIZE [online]. [cit. 2019-06-17]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/2632430-satelitni-snimky-ukazuji-ze-cina-pritvrzuje-vuci-ujgurum>
- [16] Deník N: V čínských táborech jsou tři miliony lidí. Probíhá genocida. 2019, 1(101).
- [17] KRYZÁNEK, Ladislav. Život v lágru. Čína na Ujgurech testuje velkého bratra budoucnosti. In: IDnes [online]. MAFRA, 2018, s. 1 [cit. 2019-06-18]. Dostupné z: https://www.idnes.cz/zpravy/zahranicni/cina-ujguri-sin-tiang-genocida-muslimove.A180921_428224_zahranicni_aha
- [18] KUNDERA, Ondřej a Kateřina ŠAFAŘÍKOVÁ. ČÍNA CHCE VYCHOVAT NOVÉHO ČLOVĚKA - A UJGUŘI JSOU PRVNÍ NA ŘADĚ: Se sinologem Ondřejem Klimešem nejen o kulturní genocidě utlačovaného etnika [online]. Economia, a.s, 2018 [cit. 2019-06-17]. ISSN 1801-1446. Dostupné z: <https://www.respekt.cz/politika/cina-chce-vychovat-noveho-cloveka-a-ujguri-jsou-prvni-na-rade>
- [19] GUTMANN, Ethan. Xinjiangská procedura. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 14-15. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [20] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 31-35. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [21] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 31-32. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [22] GUTMANN, Ethan. Pokojné Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 37-38. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [23] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 59. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [24] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 52-53. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [25] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 57-60. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [26] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 53-57. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [27] GUTMANN, Ethan. Stalo se na ulici Fuyou. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 72-105. ISBN 978-80-264-0893-2
- [28] INOUE, Melissa. DVOJÍ TVÁŘ FALUN KUNGU: Jak nepodat zjednodušený obraz náboženského hnutí. A2 [online]. 2007, 2007 [cit. 2019-11-06]. Dostupné z: <https://www.advojka.cz/archiv/2007/29/dvoji-tvar-falun-kungu>
- [29] GUTMANN, Ethan. Pokojné království. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 59. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [30] GUTMANN, Ethan. Sníh. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 114-150. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [31] GUTMANN, Ethan. Naživu v rozbouřeném moři. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 151-180. ISBN 978-80-264-0893-2.
- [32] GUTMANN, Ethan. Příloha. Játka: Masové vraždy, odebírání orgánů a čínské řešení problému s disidenty. Brno: CPress, 2015, s. 301. ISBN 978-80-264-0893-2
- [33] OČENÁŠKOVÁ, Adéla. Málo jídla a kýbl místo záchodu. Učitelka popsala čínské tábory pro muslimské Ujgury. Aktuálně.cz [online]. 2019, 10. 5. 2019 [cit. 2019-06-27]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/malo-jidla-a-kybl-misto-zachoda-ucitelka-cinske-tabory-ujgur/r~b2b772ae732511e9b5e8ac1f6b220ee8/>
- [34] NOVÁK, Martin. Půl roku v řetězech a bez mytí. Ujgur líčí poměry v čínském táboře pro muslimy. Aktuálně.cz

[online]. 2019, 30. 1. 2019 [cit. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/pul-roku-v-retezach-a-bez-myti-omir-bekali-vypovida-o-cinsky/r~09d85d2a23fb11e996370cc47ab5f122/>

[35] <https://www.businessinfo.cz/cs/clanky/vyvoj-minimalnich-mezd-v-cine-v-letech-2018-2019-118305.html>, cit. 28. 6. 2019

[36] OČENÁŠKOVÁ, Adéla. V převýchovných táborech šíjí boty a trička. Ujgurové v Číně pracují skoro zadarmo. Aktuálně.cz [online]. 2019, 18. 12. 2018 [cit. 2019-06-28]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/ujgurove-cina-internacni-tabory-prevychova-muslimove/r~a2f460e601ee11e998daac1f6b220ee8/>

[37] HARZER, Filip. Vojenský dril a převýchova u pásu. Čína nařizuje Ujgurům práci v továrnách, textil z nich jde i do Evropy. IROZHLAS.cz [online]. 2019, 18. 5. 2019 [cit. 2019-06-28]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/zpravy-svet/cina-sin-tiang-ujgurove_1905180701_haf

[38] Do sněmovny dorazila petice, která požaduje projednání brutálního teroru v Číně. Forum24 [online]. 19. 10. 2019 [cit. 2019-10-24]. Dostupné z: <https://www.forum24.cz/do-snemovny-dorazila-petice-ktera-pozaduje-projednani-brutalniho-teroru-v-cine/>

[39] <https://www.senat.cz/xqw/xervlet/pssenat/hlasy?G=18025&O=12> [cit. 6. 11. 20019]

ⁱ Na stránkách iDNES, které jsou citovány, je doslovně uvedeno označení Sin-ťiang jako provincie, jedná se však o nepřesnost, neboť Sin-ťiang má ve skutečnosti status autonomní oblasti.